

muziek

deSingel

# **Collegium Vocale Gent** olv. **Philippe Herreweghe**

zo 22 okt 2017 / Grote podia / Blauwe zaal

20 uur / er is geen pauze / einde ± 21.30 uur  
inleiding 19.15 uur / Stephan Weytjens / Muziekstudio

**2017-2018**  
**Monteverdi**

Jongerenopera Muziektheater Transparant  
za 26 & zo 27 aug 2017

Ensemble Oltremontano, Collegium Cartusianum & Kölner  
Kammerchor olv. Peter Neumann  
za 7 okt 2017

Anima Eterna Brugge olv. Jos van Immerseel klavecimbel  
za 21 okt 2017

Collegium Vocale Gent olv. Philippe Herreweghe  
zo 22 okt 2017

Ricercar Consort olv. Philippe Pierlot  
wo 28 feb 2018

**Collegium Vocale Gent**  
**Philippe Herreweghe** muzikale leiding

**Dorothee Miels** sopraan  
**Barbora Kabátková** sopraan  
**Benedict Hymas** contratenor  
**William Knight** contratenor  
**Samuel Boden** tenor  
**Reinoud Van Mechelen** tenor  
**Peter Kooij** bas  
**Wolf Matthias Friedrich** bas

**Claudio Monteverdi (1567-1643)**

Vespro della Beata Vergine (Mariavespers)

Deus in adiutorium

Dixit Dominus

Nigra sum

Laudate pueri

Pulchra es

Laetatus sum

Duo Seraphim

Nisi Dominus

Audi, coelum

Lauda, Jerusalem

Sonata sopra 'Sancta Maria'

Ave, maris stella

Magnificat

90'



**Gelieve uw GSM uit te schakelen**

**De inleidingen** kan u achteraf beluisteren via [www.desingel.be](http://www.desingel.be)  
Selecteer hiervoor voorstelling / concert / tentoonstelling van uw keuze.

**Grand café deSingel** drankjes / hapjes / snacks uitgebreid tafelen / open alle dagen: 9-24 uur  
informatie en reserveren: +32 (0)3 237 71 00 of [www.grandcafedesingel.be](http://www.grandcafedesingel.be)

**Cd-verkoop** Bij onze concerten worden occasioneel cd's te koop aangeboden door La Boite à Musique / Coudenberg 74 / Brussel / +32 (0)2 513 09 65 / [www.classicalmusic.be](http://www.classicalmusic.be)

**Reageer en win**

Op [www.desingel.be](http://www.desingel.be) kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling / concert / tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

**Concertvleugels** Met bijzondere dank aan Ortwin Moreau voor het stemmen en het onderhoud van de concertvleugels van deSingel  
Moreau Pianoservice / Kapucinessenstraat 32 / 2000 Antwerpen / +32 (0)486 83 63 98  
[www.moreau-pianoservice.be](http://www.moreau-pianoservice.be)



# Claudio Monteverdi Vespro della Beata Vergine

## Achtergrond

De Italiaanse componist Claudio Monteverdi (1567-1643), wiens vierhonderdvijftigste verjaardag dit jaar wordt gevierd, mag zonder meer tot de meest invloedrijke figuren uit de muziekgeschiedenis worden gerekend. Als een van de grondleggers van de barok speelde hij een centrale rol in de radicale ommekeer die plaatsgreep in het muzikale denken omstreeks de eeuwwisseling van de 16de naar de 17de eeuw. De overwegend vocale en uitgebalanceerde renaissancepolyfonie uit de 16de eeuw, die steeds volgens strikte wetmatigheden verliep, maakte in Monteverdi's oeuvre geleidelijk aan plaats voor de kleurrijke en flamboyante stijl van de barok, waarin alle muzikale middelen konden worden ingezet in functie van een levendige expressie van de menselijke emoties.

De oude renaissancestijl van de Franco-Vlaamse componisten, door Monteverdi als 'prima prattica' of eerste praktijk omschreven, kreeg voortaan het gezelschap van een nieuwe moderne stijl, de 'seconda prattica' genaamd. Muziek die volgens deze nieuwe opvatting geschreven was, stond volledig in dienst van de getoonzette tekst en werd ingezet om de kracht van de woorden te versterken. Afwijkingen van de oude contrapuntregels werden daarbij toegelaten, voor zover zij in dienst stonden van een affectieve weergave van de tekstinhoud.

De ingrijpende transformatie van Monteverdi's muziktaal is vooral te situeren in de periode waarin hij werkzaam was aan het hof van Mantua. Gedurende meer dan twintig jaar, van 1590 tot 1612, werkte Monteverdi daar in dienst van de hertog Vincenzo Gonzaga (1562- 1612), een man met een grote belangstelling voor kunst en muziek - destijds dé uitgelezen middelen om het eigen prestige in de kijker te plaatsen. Onder het bewind van Vincenzo Gonzaga groeide het hof van Mantua uit tot een artistiek centrum van het allerhoogste niveau. Monteverdi, die er op drieëntwintigjarige leeftijd werd

aangesteld, werkte er eerst twaalf jaar lang als zanger en instrumentalist, en daarna als 'maestro di capella'.

Aan het hof van Mantua schreef Monteverdi overwegend wereldlijke muziek. De bundels met Italiaanse madrigalen die in deze jaren verschenen, vestigden zijn naam en faam als een van de meest vernieuwende componisten van zijn tijd. Bovendien zette hij hier zijn eerste stappen als opera-componist. Monteverdi's eerste opera's, 'L'Orfeo' (1607) en 'L'Arianna' (1608), werden er met veel succes uitgevoerd. Het aanleveren van kerkmuziek daarentegen, behoorde in Mantua niet meteen tot zijn kerntaken. Toch was het uitgerkend in deze periode dat Monteverdi's belangrijkste en meest grootschalige liturgische compositie tot stand kwam: de 'Vespro della Beata Vergine', ook bekend als de 'Mariavespers', een werk dat het uitzicht van de kerkmuziek voorgoed zou veranderen.

### **Vespro della Beata Vergine**

De 'Vespro della Beata Vergine' is een luisterrijke muzikale uitwerking van een plechtige kerkdienst ter ere van de Maagd Maria. Wat de ontstaansgeschiedenis van het werk betreft, tasten wij grotendeels in het duister. Het is weliswaar bekend dat de compositie in 1610 werd uitgegeven bij een Venetiaanse uitgever, maar vermoedelijk ontstond het werk reeds in de jaren voordien. Het is zelfs best mogelijk dat Monteverdi een aantal oudere stukken in zijn 'Mariavespers' heeft geïntegreerd. Voor welke specifieke gelegenheid Monteverdi het werk heeft geschreven - of samengesteld - is niet met zekerheid te zeggen. Van een uitvoering aan het hof van Mantua zijn er alvast geen bewijzen of getuigenissen overgeleverd. Gewoonlijk wordt aangenomen dat Monteverdi de 'Mariavespers' niet schreef met het oog op een specifieke uitvoering, maar dat hij het werk opvatte als een soort 'portfolio', dat zijn faam buiten Mantua moest verspreiden. Uit de vele brieven van Monteverdi die uit deze periode bewaard zijn gebleven, blijkt immers duidelijk dat de componist bijzonder ontevreden was over de werkomstandigheden aan het hof. Met name het gebrek aan waardering, zijn lage salaris en de vele gebroken beloften van de hertog leidden ertoe dat Monteverdi na twintig jaar trouwe dienst op zoek ging naar een nieuwe aanstelling. Zijn voorkeur ging daarbij blijkbaar uit naar een nieuwe loopbaan als componist van kerkmuziek aan een grote kerk of kathedraal.

Opmerkelijk genoeg liet Monteverdi zijn 'Mariavespers' niet als een afzonderlijk werk uitgeven, maar samen met een zesstemmige miscompositie van zijn hand, de Missa 'In illo tempore', gebaseerd op een gelijknamig motet van de Franco-Vlaamse componist Giaches de Wert (1535-1596). De hele bundel kreeg de omvangrijke titel 'Sanctissimae Virgini Missa senis vocibus ad ecclesiarum choros, ac Vespere pluribus decantandae cum nonnullis sacris concentibus ad Sacella sive Principum Cubicula accommodata', wat zoveel betekent als 'Mis van de Heilige Maagd in zes stemmen voor kerkkoren, en Vespers voor meerdere stemmen met enkele geestelijke concerten, geschikt voor de privé-vertrekken en kapellen van vorsten'. Door zijn miscompositie en de 'Mariavespers' in één en dezelfde bundel samen te voegen, wilde Monteverdi de buitenwereld er wellicht van overtuigen dat hij als componist de meest uiteenlopende stijlen en idiomaten beheerste. De miscompositie is immers uitdrukkelijk in de conservatieve renaissancestijl of 'stile antico' geschreven, terwijl in de 'Mariavespers' de mogelijkheden van de eigentijdse muziek of 'stile moderno' ruimschoots aan bod komen. In de 'Mariavespers' toont Monteverdi met veel overtuiging aan dat de tegengestelde muzikale werelden van de oude en de moderne stijl in feite perfect met elkaar te verzoenen zijn binnen één en dezelfde compositie. Grootse psalmzettingen in de Venetiaanse stijl met zelfstandige concorderende instrumenten en virtuoze opera-achtige nummers voor solozangers met basso continuo, worden hier immers gecombineerd met traditionele technieken en eeuwenoude gregoriaanse gezangen, zonder dat de coherentie van het geheel in het gedrang komt. In de 'Mariavespers' brengt Monteverdi zijn jarenlange ervaring als componist samen in een veelkleurige en indrukwekkende synthese. Het werk vormt tegelijkertijd een magistrale afsluiting van de renaissanceperiode en het plechtige begin van de andere halve eeuw barokke kerkmuziek.

Dat Monteverdi grote ambities had met zijn bundel, mag blijken uit het feit dat hij de publicatie opdroeg aan niemand minder dan de paus van Rome, Paulus V. Hij reisde er zelfs samen met zijn zoon naartoe om hem de partituur zelf te overhandigen, in de hoop om er een aanstelling te verwerven als pauselijk kapelmeester, en ook om voor zijn zoon een plaats te bemachtigen aan het priesterseminarie. De hele onderneming draaide echter op niets uit, en vader

en zoon Monteverdi keerden onverrichter zake terug naar Mantua. Niet lang nadien, in 1612, kwam er alsnog een einde aan Monteverdi's werkzaamheden aan het hof van Mantua. Na het overlijden van Vincenzo Gonzaga moest diens zoon en troonopvolger Francesco vaststellen dat zijn vader een enorme schuldenberg had achtergelaten. Daarop zag hij zich genoodzaakt om heel wat hofdienaars te ontslaan, waaronder ook Monteverdi, die zich vervolgens een jaar lang terugtrok in zijn geboorteplaats, Cremona.

Toen in de zomer van 1613 de kapelmeester van de Venetiaanse San Marco-basiliek, Giulio Cesare Martinengo (ca. 1564-1613), overleed, greep de inmiddels 46-jarige Monteverdi zijn kans om voor dit ambt te solliciteren, destijds het hoogste in rang binnen de hele Italiaanse kerkmuziek. Tijdens zijn auditie moet Monteverdi een grote indruk hebben nagelaten op de procuratoren. Hij werd immers met unanimité verkozen tot 'maestro di capella' van de San Marco, een - eindelijk goed betaald - ambt, dat hij gedurende de volgende dertig jaar zou bekleden, tot aan zijn dood in 1643. Tot zijn voorgangers behoorden onder anderen grootmeesters als Adriaan Willaert (1527-1563) en Cipriano de Rore (1563-1565). Hoewel men niet met absolute zekerheid heeft kunnen achterhalen welke compositie Monteverdi in Venetië precies heeft uitgevoerd als auditiestuk, heeft het er alle schijn van dat hij er zijn 'Mariavespers' ten gehore heeft gebracht, een werk dat enkele jaren voordien in deze stad gepubliceerd was, en dat bovendien perfect gemodelleerd lijkt in functie van de Venetiaanse traditie, met zijn typische pracht en praal.

De vorm van Monteverdi's 'Mariavespers' volgt in grote lijnen het verloop van de vesperliturgie. Traditiegetrouw begint het werk met de aanroeping '**Deus, in adiutorium meum intende**' ('God kom mij te hulp'), gevolgd door het responsorium '**Domine, ad adiuuandum**' ('Heer, haast u mij te helpen'). Verder bevat de compositie zettingen van vijf psalmen (steeds eindigend met de doxologie 'Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto' enz.). Deze psalmzettingen worden afgewisseld met vier geestelijke concerten of solomotetten. Daarna volgen nog drie delen die uitdrukkelijk aan Maria gewijd zijn: een grotendeels instrumentale sonate, getiteld '**Sonata sopra Sancta Maria**', de Mariahymne '**Ave maris stella**' en ten slotte een

uitgebreide zetting van het '**Magnificat**', de lofzang van Maria, die een vaste plaats had aan het einde van de vesperdienst.

### Responsorium

Vanaf het begin van zijn compositie combineert Monteverdi niet enkel oude en nieuwe schrijfwijzen, maar ook profane en liturgische stijlen. In het responsorium '**Domine ad adiuuandum**', het antwoord van het koor op de solo-intonatie '**Deus in Adiutorium**', reciteert het koor de gregoriaanse psalmtoon op een herhaald akkoord (een oude vorm van meerstemmigheid, bekend als 'falsobordone'), terwijl het instrumentaal ensemble een fanfare-achtige, ceremoniële muziek speelt, die Monteverdi afleidde uit de openingstoccata van zijn opera 'L'Orfeo', die een paar jaar voordien in première was gegaan. Tussendoor spelen de instrumenten een terugkerend ritornello, in een dansant metrum. Wereldlijke en liturgische muziek gaan dus vanaf het begin hand in hand.

### Psalmen

Vijf monumentale psalmzettingen vormen de rode draad doorheen het eerste deel van de 'Mariavespers': '**Dixit Dominus**', '**Laudate pueri**', '**Laetatus sum**', '**Nisi Dominus**' en '**Lauda Jerusalem**'. Als basis voor deze composities koos Monteverdi telkens de oude gregoriaanse reciteerformules, waarop de psalmen normaal gezien tijdens de kerkdienst werden gezongen. Deze vaste melodische patronen, de zogenaamde psalmtonen, die in de regel veel herhaalde noten bevatten, worden verweven in een meerstemmige textuur. Vaak wordt de psalmtoon daarbij door één partij gezongen - bijvoorbeeld als cantus firmus, in langere notenwaarden - terwijl andere stemmen eromheen worden geweven.

De vijf psalmzettingen vertonen onderling een heel grote variëteit:

De psalm '**Dixit Dominus**' is bijvoorbeeld geschreven voor een zesstemmig koor, waarbij de gregoriaanse psalmtoon in een rijke polyfonie wordt verwerkt. De oneven verzen worden in een akkoordische stijl gezongen, de even verzen daarentegen door duetten van sopranen of tenoren met de psalmtoon in de bas, of in een imitatieve polyfonie.

De tweede psalm, **'Laudate pueri'**, wordt dan weer gezongen door een achtstemmig koor. Veelstemmige klankmassa's wisselen hier af met virtuoze duetten van sopranen, tenoren en bassen in combinatie met de gregoriaanse psalmtoon. Die psalmtoon verschijnt steeds in een hogere stem (met een hoogtepunt op 'excelsus', 'verheven') om vervolgens weer af te dalen. Naar het einde toe wordt de dichte schrijfwijze uitgedund tot een duet van twee tenoren.

In de psalm **'Laetatus sum'** worden secties voor zesstemmig koor afgewisseld met sterk versierde duetten en trio's. In de oneven verzen wordt het stemmenaantal stapsgewijs uitgebreid. Kenmerkend voor deze zetting is verder vooral de typisch barokke 'stappende' bas, die als tekstuitbeelding kan worden geduid: 'In domum Domini ibimus' ('Wij gaan naar het huis van Heer').

In de psalm **'Nisi Dominus'** maakt Monteverdi gebruik van de typisch Venetiaanse dubbelkorige stijl ('cori spezzati'). Een tienstemmig koor wordt hier opgedeeld in twee ruimtelijk gescheiden opgestelde vijfstemmige koren, die elkaar afwisselen in dialoog en bij momenten worden samengevoegd. De gregoriaanse psalmtoon wordt afwisselend gezongen door de tenoren van de beide koren.

De psalm **'Lauda Jerusalem'** dankt zijn eigen karakter vooral aan het gebruik van energieke, levendige ritmes en tegendraadse accenten. Ook dit stuk is voor dubbelkoor geschreven, zij het dit keer voor twee driestemmige koren. Bovendien wordt de dubbelkorige stijl hier anders ingevuld: de koren zingen afwisselend één zinsdeel en volgen elkaar op de voet, waardoor een virtuoze polyfone textuur ontstaat. De gregoriaanse melodie wordt telkens door een - bij voorkeur afzonderlijk opgestelde - tenorpartij gezongen.

### **Concerti sacrae**

Tussen de psalmen bevinden zich de 'concerti sacrae' ('geestelijke concerten') of solomotetten: **'Nigra sum'**, **'Pulchra es'**, **'Duo Seraphim'**, **'Audi coelum'**. Deze vier stukken voor één of meer solostemmen met basso continuo staan op de titelpagina van de 'Mariavespers' afzonderlijk vermeld als "geschikt voor de privé-vertrekken en kapellen van vorsten". De inlassing van deze niet strikt liturgische motetten in de 'Mariavespers' roept vragen op.

Mogelijk voegde Monteverdi ze toe als substituut voor de gregoriaanse antifonen, die tijdens een vesperdienst vóór en na een psalm werden gezongen. Omdat deze antifonen telkens geselecteerd dienden te worden op basis van de specifieke Mariafeestdag, liet Monteverdi ze mogelijk achterwege. Zo werden zijn 'Mariavespers' immers inzetbaar op ieder Mariafeest. Vandaag opteren uitvoerders er meestal voor om de gregoriaanse antifonen zelf toe te voegen. Een psalmzetting wordt dan telkens voorafgegaan door een gregoriaanse antifoone en gevolgd door een meerstemmig solomotet. Dit is ook het geval tijdens het concert van vanavond.

De teksten van de solomotetten zijn van diverse oorsprong. De motetten, **'Nigra sum'** en **'Pulchra es'**, ontleen hun tekst aan de - allegorisch te interpreteren - liefdespoëzie van het Bijbelse Hooglied. Een derde motet, **'Duo Seraphim'**, combineert een vers uit het boek Jesaja met een vers uit de eerste brief van de apostel Johannes en heeft de Heilige Drievuldigheid als thema. Een vierde motet, ten slotte, **'Audi coelum'** is een zetting van een anoniem Mariagedicht dat vermoedelijk uit de middeleeuwen stamt.

De muzikale stijl van de solomotetten is duidelijk te onderscheiden van die van de psalmzettingen. Om te beginnen zijn de solomotetten volledig vrij gecomponeerd, en dus niet gebonden aan een vooraf bestaande gregoriaanse melodie of reciteerformule. Ook door hun intieme bezetting, voor één of enkele solisten met basso continuo, vormen ze een groot contrast met de monumentale koortoonzettingen van de psalmen. De stijl van de motetten is over het algemeen ook moderner te noemen. Waar Monteverdi in de psalmzettingen oude en nieuwe stijlen afwisselde, trekt hij in de motetten duidelijk de kaart van de 'seconda prattica'. Typerend voor deze stukken zijn ook de rijk geornamenteerde melodieën en de talrijke voorbeelden van tekstuitbeelding.

In het motet **'Nigra sum'** voor tenorsolo en continuo wordt het woord 'nigra' ('zwart') in het lage register gezongen, terwijl 'formosa' ('bekoorlijk') opgewekt weerklinkt in het hogere register. 'Surge' ('sta op') wordt dan weer uitbeeld door een langgerekte stijgende melodielijne.





Schilderij van een dienst in de San Marco basiliek in Venetië in de zeventiende eeuw.

In '**Pulchra es**', een soort liefdesduet voor twee sopranen en continuo, wordt de toonsoort plots verlaten op 'averte' ('keer u af') en gaat de muziek bij 'avolare' ('vluchten') over in een levendige driekwartsmaat.

Het '**Duo Seraphim**', een dialoog van twee engelen wordt toepasselijk ingezet door een tenorduet. Op het moment dat de Heilige Drievuldigheid ter sprake komt - bij 'Tres sunt' - wordt daar echter symbolisch een derde tenor aan toegevoegd. Bij de woorden 'Et hi tres unum sunt' ('En deze drie zijn één') worden de drie stemmen vervolgens verenigd op één en dezelfde noot, als een unisono.

Het motet '**Audi coelum**', voor twee tenoren en koor, is een zogenaamde echo-aria. De rijk geornamenteerde frases van de eerste tenor worden telkens als een echo vanuit de verte beantwoord door de tweede zanger. Doordat deze tweede tenor enkel de laatste klanken van de voorafgaande zin herhaalt, ontstaan er tal van Latijnse woordspelingen, zoals bijvoorbeeld 'Et perfusa gaudio' ('vol van vreugde') - 'audio' ('ik hoor het') of 'Ut benedicam' ('zodat ik haar kan prijzen') - 'dicam' ('ik zal het zeggen'). Verder is het geenszins toevallig dat Monteverdi de bezetting uitgerekend op het woord 'omnes' ('allen'), van 'Omnes hanc ergo sequantur' ('Laat ons allen haar volgen'), uitbreidt tot een zesstemmige textuur.

### **Sonata sopra Sancta Maria**

Na de psalmen en solomotetten volgen drie delen die eenduidig aan de Maagd Maria zijn opgedragen: de 'Sonata sopra Sancta Maria', de hymne 'Ave maris stella' en ten slotte het 'Magnificat'. De '**Sonata sopra Sancta Maria**' is een grotendeels instrumentale sonate, geschreven in de luisterrijke Venetiaanse stijl en sterk verwant met de canzona's en sonates van de Venetiaanse componist Giovanni Gabrieli (ca. 1554-1612). Monteverdi schrijft acht instrumenten (strijkers en blazers) voor: twee violen, een altviool, twee cornetten (zinken) en drie trombones, begeleid door de basso continuo. Om beurt krijgen deze instrumenten de gelegenheid om met virtueuze partijen voor het voetlicht te treden, vaak paarsgewijs en in constant variërende texturen. Tussendoor, maar soms ook overlappend met de instrumentale frases, zingt de sopraanpartij elf keer de tekst 'Sancta Maria, ora pro nobis' ('Heilige Maria, bid voor ons'), op een eenvoudige



gregoriaanse melodie en in lange notenwaarden. Monteverdi herhaalt steeds dezelfde melodie, maar varieert telkens op een subtiele manier het ritme en het accentverloop.

### **Ave maris stella**

De middeleeuwse Mariahymne 'Ave maris stella' werkte Monteverdi uit voor achtstemmig koor. De eerste en laatste strofe van de hymne worden in de oude polyfone renaissancestijl gezongen door een dubbelkoor. De middelste vijf strofes daarentegen zijn in een levendiger, liedachtige stijl geschreven en worden telkens gezongen door één van de beide koren of door een solist (sopraan, tenor), telkens met orgelbegeleiding. Monteverdi nam de gregoriaanse melodie van 'Ave maris stella' als vertrekpunt voor deze compositie. In iedere strofe wordt zij steeds duidelijk herkenbaar en vrijwel onversierd gezongen door de hoogste partij. Tussen de strofes door speelt het instrumentaal ensemble een dansant ritornello. De exacte instrumentatie van dit tussenspel heeft Monteverdi niet vastgelegd, maar het is gebruikelijk om het bij iedere terugkeer door een andere instrumentencombinatie te laten uitvoeren.

### **Magnificat**

Het 'Magnificat', de lofzang van Maria volgens het Lucas-evangelie, vormt traditioneel het slot van de Vesperdienst. Voor de 'Mariavespers' schreef Monteverdi twee versies van het 'Magnificat', één voor zevenstemmig koor en obligate instrumenten, en een andere, meer bescheiden alternatieve versie voor zesstemmig koor. Gewoonlijk wordt de zevenstemmige versie uitgevoerd. Het slotdeel van de 'Mariavespers' geldt als een van de meest luisterrijke Magnificatzettingen uit de hele muziekgeschiedenis. Alle technieken die een vroeg-17de-eeuws componist ter beschikking stonden, worden in deze grootse finale uit de kast gehaald. Het volledige ensemble van stemmen en instrumenten wordt in de kijker geplaatst, waarbij Monteverdi zowel aan de zangers als aan de instrumentalistten bijzonder hoge technische eisen stelt. Naast het openingsdeel 'Domine ad adiuvandum' en de 'Sonata sopra Santa Maria' is het 'Magnificat' overigens het enige deel van de 'Mariavespers' waarvoor Monteverdi de instrumentatie tot in de kleinste details gespecificeerd heeft.

De twaalf verzen van het 'Magnificat' zijn als twaalf afzonderlijke composities uitgewerkt: '**Magnificat**', '**Et exultavit**', '**Quia respexit**', '**Quia fecit**', '**Et misericordia**', '**Fecit Potentiam**', '**Deposuit**', '**Esurientes**', '**Suscepit Israel**', '**Sicut Locutus est**', '**Gloria Patri**', '**Sicut erat in principio**'. Daarbij wordt iedere afzonderlijke sectie op een andere manier behandeld. In plaats van een afwisseling van oude en moderne stijlen zoals we die bijvoorbeeld in de psalmzettingen aantreffen, streeft Monteverdi in het 'Magnificat' veeleer naar een echte synthese aan van de beide contrasterende schrijfwijzen. De oude gregoriaanse melodie van het 'Magnificat' is van begin tot einde aanwezig als een cantus firmus in lange notenwaarden, maar zij wordt tegelijkertijd kleurrijk versierd door de omringende vocale stemmen en instrumenten, gebruik makend van de meest recente virtuoze technieken en stijlen.

Het eerste en het laatste deel van het 'Magnificat' zijn in de 'stile antico' geschreven en worden uitgevoerd door een tutti-bezetting. In de tussenliggende delen wordt de gregoriaanse cantus firmus omgeven door toegevoegde zangstemmen, door instrumentale partijen, of door de beide samen. Vocale duetten van de tenoren, bassen en sopranen wisselen voortdurend af met instrumentale duetten van cornetten, violen, trombones en fluiten, en met dansachtige ritornello's.

Tot de expressieve hoogtepunten van het 'Magnificat' behoort zeker het '**Et misericordia**', een ontroerende dialoog tussen de drie lage stemmen en de drie hoge stemmen. Een grandioze combinatie van oud en nieuw biedt dan weer het voorlaatste deel, '**Gloria Patri et Filio**'. In dit stuk combineert Monteverdi op een verbluffende manier een virtuoos duet van twee tenoren, dat zo uit een opera lijkt te stammen, met de traag verlopende gregoriaanse cantus firmus in de sopraanpartij. Tot besluit van het 'Magnificat' wordt de plechtige schrijfwijze van het openingskoor symbolisch hernomen voor het laatste deel, '**Sicut erat in principio**' ('Zoals het was in den beginne'), waarna de compositie feestelijk wordt afgerond met wervelende cascades op het woord 'Amen'.

# Claudio Monteverdi

## Vespro della Beata Vergine

### 1. Deus in adiutorium (Psalmus 69,2)

Deus in adiutorium meum intende:  
Domine ad adiuvandam me festina.  
Gloria Patri et Filio  
et Spiritui Sancto.  
Sicut erat in principio et nunc et semper  
et in saecula saeculorum. Amen.  
Alleluja.

#### *Antiphona*

Dum esset rex in accubitu suo,  
nardus mea dedit odorem suavitatis.

### 2. Dixit Dominus (Psalmus 109)

Dixit Dominus Domino meo:  
Sede a dextris meis:  
Donec ponam inimicos tuos,  
scabellum pedum tuorum.

Virgam virtutis tuae  
emittet Dominus ex Sion:  
dominare in medio inimicorum tuorum.  
Virgam virtutis tuae  
in splendoribus sanctorum,  
ex utero ante luciferum  
genui te.

Juravit Dominus, et non poenitebit:  
Tu es sacerdos in aeternum  
secundum ordinem Melchisedech.  
Dominus a dextris tuis,  
confregit in die irae suae reges.  
Judicabit in nationibus,  
implebit ruinas,  
conquassabit capita in terra multorum.  
De torrente in via bibet:  
propterea exaltabit caput.

### 1. Deus in adiutorium (Psalmus 69,2)

God, kom help mij.  
Haast u Heer, en help mij.  
Eer zij de Vader en de Zoon  
en de Heilige Geest,  
zoals het was en is  
en zal zijn voor altijd. Amen.  
Alleluja.

#### *Antifoon*

Zolang de koning op zijn rustbed lag  
verspreidde mijn nardusolie zijn lieflijke geur.

### 2. Dixit Dominus

De Heer heeft tot mijn Heer gezegd:  
Zet u aan mijn rechterhand, totdat  
ik uw vijanden neerleg als een  
voetbank voor uw voeten.

Want Jahwe zal uw heersersstaf  
vanuit Sion strekken; heersen zult  
gij temidden van uw vijanden.  
Met U zal het oppergezag zijn op  
de dag van uw heerschappij,  
temidden van de luister van de Eerbiedwaardigen.  
Uit de schoot van de dag heb ik U voortgebracht.  
De Heer heeft het gezworen en het zal Hem niet berouwen:  
Gij zult priester zijn tot in eeuwigheid  
volgens de orde van Melchisedech.  
De Heer zit aan uw rechterhand;  
Hij heeft koningen verbrijzeld in de dag van zijn woede.  
Hij zal rechtspreken onder de heidenen,  
en de ruïnes volstapelen met de lijken.  
Van velen op aarde zal Hij de hoofden verpletteren.  
Onderweg zal Hij drinken uit de  
beek, daarom mag Hij het hoofd heffen.

Gloria Patri et Filio  
et Spiritui Sancto.  
Sicut erat in principio  
et nunc et semper,  
et in saecula saeculorum.  
Amen.

### 3. Nigra sum (Cant. cant. 1, 4; 2, 3; 2, 11-12)

Nigra sum, sed formosa,  
filiae Jerusalem.  
Ideo dilexit me rex  
et introduxit me in cubiculum suum  
et dixit mihi:  
Surge, amica mea, et veni.  
Iam hiems transiit,  
imber abiit et recessit,  
flores apparuerunt in terra nostra.  
Tempus putationes advenit.

#### *Antiphona*

Iam hiems transiit, imber abiit et recessit:  
surge amica mea, et veni.

### 4. Laudate pueri (Psalmus 112)

Laudate pueri Dominum,  
laudate nomen Domini.  
Sit nomen Domini benedictum ex hoc  
nunc et usque in saeculum.  
A solis ortu usque ad occasum  
laudabile nomen Domini.  
Excelsus super omnes gentes Dominus  
et super coelos gloria ejus.  
Quis sicut Dominus Deus noster,  
qui in altis habitat,  
et humilia respicit in coelo et in terra?  
Suscitans a terra inopem,  
et de stercore erigens pauperem;  
Ut collocet eum cum principibus,  
cum principibus populi sui.

Eer aan de Vader en de Zoon  
en de Heilige Geest.  
Zoals het was in het begin,  
en nu en altijd,  
en in de eeuwen der eeuwen.  
Amen.

### 3. Nigra sum

Zwart ben ik, maar schoon,  
dochter van Jeruzalem.  
Daarom bemint mij de koning en  
heeft hij mij in zijn kamer geleid  
met de woorden:  
Sta op, geliefde, en kom.  
De winter is voorbij  
met zijn regenbuien.  
De bloemen prijken op het veld:  
nu is het de tijd om te zingen.

#### *Antifoon*

De winter is voorbij met zijn regenbuien.  
Sta op, geliefde, en kom.

### 4. Laudate pueri

Looft, dienaren, de Heer:  
looft de naam van de Heer.  
De naam van de Heer zij gezegend,  
van nu af tot in eeuwigheid.  
Van de opgang van de zon tot haar ondergang,  
moet de naam van de Heer geprezen worden.  
De Heer is verheven boven alle  
Volkeren, en zijn glorie is boven de Hemelen.  
Wie is gelijk de Heer onze God,  
die in den hoge woont, en neerziet  
op het geringe in de hemel en op aarde?  
Van de grond richt Hij de arme op,  
en Hij verheft de behoeftige uit het  
vuilnis, om hem te plaatsen onder  
de vorsten, onder de vorsten van zijn volk.

Qui habitare fecit sterilem in domo,  
matrem filiorum laetantem.

Gloria Patri et Filio  
et Spirituo Sancto.  
Sicut erat in principio  
et nunc et semper  
et in saecula saeculorum.  
Amen.

### **5. Pulchra es (Cant. cant. 6, 3-4)**

Pulchra es, amica mea,  
suavis et decora filia Jerusalem.  
Pulchra es, amica mea,  
suavis et decora sicut Jerusalem,  
terribilis ut castrorum  
acies ordinata.  
Averte oculos tuos a me,  
quia ipsi me avolare fecerunt

*Antiphona*  
Sicut liliū inter spinas,  
sic amica mea inter filias.

### **6. Laetatus sum (Psalmus 121)**

Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi:  
In domum Domini ibimus.  
Stantes erant pedes nostri,  
in atriis tuis Jerusalem.  
Jerusalem, quae aedificatur ut civitas:  
cujus participatio ejus in idipsum.  
Illuc enim ascenderunt tribus,  
tribus Domini:  
testimonium Israel  
ad confitendum nomini Domini.  
Quia illic sederunt sedes in iudicio,  
sedes super domum David.  
Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem:  
et abundantia diligentibus te:

De onvruchtbare laat Hij in huis wonen,  
als de blijde moeder van vele zonen.

Eer aan de Vader en de Zoon  
en de Heilige Geest.  
Zoals het was in het begin,  
en nu en altijd,  
en in de eeuwen der eeuwen.  
Amen.

### **5. Pulchra es**

Gij zijt schoon, mijn beminde,  
aanminnige dochter van Jeruzalem.  
Gij zijt schoon, mijn beminde,  
bevallig als Jeruzalem,  
geducht als een leger in  
slagorde.  
Wendt uw ogen af van mij,  
want zij dwongen mij weg te ijlen.

*Antifoon*  
Als een lelie tussen de distels,  
zo is mijn vriendin tussen de meisjes.

### **6. Laetatus sum**

Ik verheugde mij, toen mij gezegd werd:  
Wij gaan naar het huis van de Heer!  
Nu staan onze voeten voor uw  
poorten, Jeruzalem.  
Jeruzalem, dat gebouwd is als een  
stad, waar alles aaneengesloten staat.  
Daarheen stijgen de stammen op,  
de stammen van de Heer, volgens  
de Wet van Israël, om de Naam van  
de Heer te loven.  
Daar zijn de zetels gevestigd van het Gerecht,  
de zetels van het huis van David.  
Vraagt de vrede voor Jeruzalem  
en mogen zij, die u liefhebben, in welvaart leven.

Fiat pax in virtute tua:  
Et abundantia in turribus tuis.  
Propter fratres meos et proximos meos,  
Loquebar pacem de te.  
Propter domum Domini Dei nostri,  
quaesivi bona tibi.

Gloria Patri et Filio  
et Spiritui Sancto.  
Sicut erat in principio  
et nunc et semper,  
et in saecula saeculorum.  
Amen.

### **7. Duo Seraphim (Isaïe, 6, 3/ Jean 1, 5, 7-8)**

Duo Seraphim clamabant alter ad alterum:  
Sanctus Dominus Deus Sabaoth.  
Plena est omnis terra gloria ejus.  
Tres sunt qui testimonium dant in coelo:  
Pater, Verbum et Spiritus Sanctus.  
Et hi tres unum sunt.  
Sanctus Dominus Deus Sabaoth.  
Plena est omnis terra gloria ejus.

#### *Antiphona*

Veniat dilectus meus in ortum meum  
Ut commedat fructum pomorum suorum.

### **8. Nisi Dominus (Psalmus 126)**

Nisi Dominus aedificaverit domum,  
in vanum laboraverunt qui aedificant eam.  
Nisi Dominus custodierit civitatem,  
frustra vigilat qui custodit eam.  
Vanum est vobis ante lucem surgere:  
surgite postquam sederitis,  
qui manducatis panem doloris.  
Cum dederit dilectis suis somnum:  
ecce hereditas Domini filii:  
merces, fructus ventris.

Moge er vrede heersen in uw sterkten  
en veiligheid op uw vestingen.  
Om mijn broeders en mijn  
vrienden vraag ik de vrede voor u.  
Om het huis van de Heer, onze  
God, wens ik u voorspoed toe.

Eer aan de Vader, en de Zoon, en  
de Heilige Geest.  
Zoals het was in het begin,  
en nu, en altijd,  
en in de eeuwen der eeuwen.  
Amen.

### **7. Duo Seraphim**

Twee Serafs riepen elkaar toe:  
De God der machten is heilig,  
heel de wereld is van zijn heerlijkheid vervuld.  
Drie geven getuigenis in de hemel:  
de Vader, het Woord en de Heilige Geest,  
en die drie zijn één.  
De God der machten is heilig,  
heel de wereld is van zijn heerlijkheid vervuld.

#### *Antifoon*

Laat mijn liefste naar zijn hof komen  
en eten van zijn heerlijke vruchten.

### **8. Nisi Dominus**

Als de Heer het huis niet bouwt,  
werken zij, die het bouwen, vergeefs.  
Als de Heer de stad niet beschermt,  
waakt hij, die haar beschermt, vruchteloos.  
Het is nutteloos, dat gij voor de  
dageraad opstaat; staat op, als gij  
gerust hebt, gij die uw brood eet in smart.  
Omdat Hij de slaap geeft aan zijn Geliefden.  
Zie, de kinderen zijn een erfenis van de Heer;  
de vrucht van de schoot een beloning.

Sicut sagittae in manu potentis,  
ita filii excussorum.  
Beatus vir qui implevit  
desiderium suum ex ipsis:  
non confundetur  
cum loquetur inimicis suis in porta.

Gloria Patri et Filio  
et Spiritui Sancto.  
Sicut erat in principio  
et nunc et semper,  
et in saecula saeculorum.  
Amen.

### 9. Audi, coelum (Anon. XVI)

Audi, coelum, verba mea,  
plana desiderio  
et perfusa gaudio.  
-audio.-  
Dic, quaeso, mihi:  
Quae est ista,  
quae consurgens ut aurora rutilat,  
ut benedicam?  
-dicam.-  
Dic nam ista pulchra  
et luna electa,  
ut sol replet laetitia  
terras, coelos, maria  
-Maria.-  
Maria virgo illa dulcis  
praedicata de propheta Ezechiel  
porta orientalis  
-talis.-  
Illa sacra et felix porta,  
per quam mors fuit expulsa,  
introduxit autem vita  
-ita.-  
Que semper tutum est medium  
inter homines et Deum  
pro culpae remedium  
-medium.-  
Omnes hanc ergo sequamur,

Als pijlen in de hand van de krijgsheld,  
zo zijn de kinderen van de ballingen.  
Gelukkig de man, die daarin zijn  
wens bevredigd ziet, hij zal niet  
beschaamd zijn, als hij zijn vijanden  
moet antwoorden aan de stadspoort.

Eer aan de Vader, en de Zoon,  
en de Heilige Geest.  
Zoals het was in het begin,  
en nu, en altijd,  
en in de eeuwen der eeuwen.  
Amen.

### 9. Audi, coelum

Luister, o hemel,  
naar mijn vurige woorden  
vol van vreugde.  
(Echo) Ik luister  
Kom, zeg mij:  
Wie stijgt daar op  
als een stralende morgen,  
dat ik haar kan bezingen?  
(Echo) Ik zal het zeggen!  
Zeg het mij, want die schone,  
schoon als een uitgelezen maan,  
als een zon vervult zij met vreugde  
aarde, hemel en zee  
(Echo) Maria!  
Maria, de milde vrouw,  
door alle profeten sinds Ezechiel  
geprezen als de morgenpoort.  
(Echo) Zo is zij!  
Die gewijde, zalige poort,  
waardoor de dood werd verjaagd,  
heeft het leven teruggebracht.  
(Echo) Ja, zo!  
Zij is de veilige middelares  
tussen mensen en God,  
genezing voor de zonde.  
(Echo) Middelares.  
Wij zullen haar allen volgen,



qua cum gratia mereamur  
vitam aeternam.  
Consequamur  
-sequamur.-  
Praestet nobis Deus,  
Pater hoc et Filius  
et Mater, cujus nomen invocamus  
dulce miseris solamen.  
-Amen.-  
Benedicta es, virgo Maria,  
in saeculorum saecula.

*Antiphona*

Nigra sum sed formosa, filiae Jerusalem:  
ideo dilexit me rex, et introduxit me in cubiculum suum.

**10. Lauda, Jerusalem (Psalmus 147)**

Lauda, Jerusalem, Dominum:  
lauda Deum tuum, Sion.  
Quoniam confortavit seras  
portarum tuarum:  
benedixit filiis tuis in te.  
Qui posuit fines tuos pacem:  
et adipe frumenti satiat te.  
Qui emittit eloquium suum terrae:  
velociter currit sermo ejus.  
Qui dat nivem sicut lanam:  
nebulam sicut cinerem spargit.  
Mittit crystallum suam sicut buccellas:  
ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?  
Emittit verbum suum, et liquefaciet ea:  
flabit spiritus ejus, et fluent aquae.  
Qui annuntiat verbum suum Jacob:  
justitias et judicia sua Israel.  
Non fecit taliter omni nationi:  
et judicia sua non manifestavit eis.

Gloria Patri et Filio  
et Spiritui Sancto.  
Sicut erat in principio  
et nunc et semper  
et in saecula saeculorum.  
Amen.

dat wij door haar tussenkomst  
het eeuwig leven verkrijgen.  
Wij zullen haar volgen.  
(Echo) Laten we haar volgen.  
Dat moge God ons verlenen,  
de Vader en de Zoon  
en de Moeder, wij aanroepen haar lieve naam  
als troost voor ons, ongelukkigen.  
(Echo) Amen.  
Wij verheerlijken u, maagd Maria,  
in alle eeuwigheid.

*Antifoon*

Zwart ben ik, maar schoon, dochter van Jeruzalem.  
Daarom bemint mij de koning en heeft hij mij in zijn kamer geleid

**10. Lauda, Jerusalem**

Loof de Heer, Jerusalem;  
loof uw God, o Sion!  
Want hij versterkt de grendels  
van uw poorten,  
Hij zegent uw kinderen in u.  
Hij geeft vrede aan uw grenzen  
en verzadigt u met de bloem van de tarwe.  
Hij zendt zijn bevelen aan de aarde;  
zijn woord loopt met spoed.  
Hij laat de sneeuw vallen als wol,  
en strooit de rijp uit als as.  
Hij werpt zijn ijs bij stukken,  
wie houdt stand voor het aangezicht van zijn kou?  
Hij zendt zijn woord uit en smelt,  
zijn wind waait en het water vloeit weer.  
Hij heeft aan Jacob zijn woord geopenbaard,  
zijn wetten en bevelen aan Israël.  
Voor de andere volkeren heeft Hij zo niet gedaan,  
zijn bevelen heeft Hij hen niet laten kennen.

Eer aan de Vader, en de Zoon,  
en de Heilige Geest.  
Zoals het was in het begin,  
en nu, en altijd,  
en in de eeuwen der eeuwen.  
Amen.

## 11. Sonata sopra 'Sancta Maria'

Sancta Maria, ora pro nobis.

## 12. Ave maris stella

Hymnus (Anon. XI)

Ave, maris stella,  
Dei mater alma,  
atque semper virgo  
felix coeli porta.  
Sumens illud Ave  
Gabrielis ore,  
funda nos in pace,  
mutans Evae nomen.  
Solve vincla reis,  
profer lumen caecis,  
mala nostra pelle,  
bona cuncta posce.  
Monstra te esse matrem,  
sumat per te precem,  
qui pro nobis natus  
tulit esse tuus.  
Virgo singularis,  
inter omnes mitis,  
nos culpis solutos  
mites fac et castos.  
Vitam praesta puram,  
iter para tutum,  
ut videntes Jesum,  
semper collaetemur.  
Sit laus Deo Patri,  
summo Christo decus,  
Spiritus Sancto,  
tribus, honor unus.  
Amen.

### *Antiphona*

Virgo prudentissima, quo progredieris,  
quasi aurora valde rutilans?  
Filia Sion tota formosa et suavis es,  
pulchra ut luna, electa ut sol.

## 11. Sonata sopra Sancta Maria

Heilige Maria, bid voor ons.

## 12. Ave maris stella

Gegroet, ster der zeeën,  
verheven moeder van God,  
altijd maagd,  
zalige hemelpoort.  
Aanvaard de groet 'Ave'  
uit Gabriëls mond.  
Grondvest ons in vrede,  
gij, nieuwe Eva.  
Bevrijd de gevangenen,  
geef de blinden het licht weer,  
verdrijf onze kwalen en  
verkrijg voor ons al wat goed is.  
Bewijs dat gij moeder zijt:  
op uw voorspraak zal hij,  
die voor ons uw zoon wou zijn,  
ons verhoren.  
Hoogverheven maagd,  
boven allen mild,  
bevrijd ons van de zonde  
en maak ons goed en rein.  
Geef ons een zuiver leven,  
maak onze weg veilig,  
dat wij Jezus zien en  
allen samen ons verheugen.  
Eer zij God de Vader,  
roem aan de Allerhoogste Christus  
en aan de Heilige Geest:  
onverdeelde eer komt hun alle drie toe.  
Amen.

### *Antifoon*

Maagd vol wijsheid, die opkomt  
als een schitterende dageraad.  
Dochter van Sion, vol schoonheid en lieflijkheid.  
Als de maan zo mooi, als zonnegloed zo zuiver.

### 13. Magnificat (Luc, 1, 46-55)

Magnificat anima mea Dominum.  
Et exultavit spiritus meus  
in Deo salutari meo.  
Quia respexit humilitatem  
ancillae suae:  
Ecce enim ex hoc beatam me dicent  
omnes generationes.  
Quia fecit mihi magna qui potens est:  
et sanctum nomen ejus.  
Et misericordiae ejus a progenie  
in progenies timentibus eum.  
Fecit potentiam in brachio suo:  
dispersit superbos mente cordis sui.  
Deposuit potentes de sede,  
et exaltavit humiles:  
Esurientes implevit bonis:  
et divites dimisit inanes.  
Suscepit Israel puerum suum  
recordatus misericordiae suae.  
Sicut locutus est ad patres nostros,  
Abraham et semini ejus in saecula.

Gloria Patri et Filio  
et Spiritui Sancto.  
Sicut erat in principio  
et nunc et semper  
et in saecula saeculorum.  
Amen

### 13. Magnificat

Mijn ziel verheft de Heer;  
En mijn geest jubelt in God,  
mijn Redder.  
Want Hij zag neer op de geringheid  
van zijn dienstmaagd;  
zie, van nu af prijzen alle geslachten  
mij zalig.  
Want de Machtige heeft aan mij grote dingen gedaan,  
en zijn Naam is heilig.  
Zijn barmhartigheid reikt van geslacht  
tot geslacht voor hen, die Hem vrezen.  
Hij toont de kracht van zijn arm,  
en slaat de rotsen van harte uiteen.  
De machtigen haalt Hij neer van de troon,  
maar Hij verheft de geringen.  
Behoeftigen overlaadt Hij met gaven,  
en rijken zendt Hij zonder gift weg.  
Hij heeft zich over Israël, zijn dienaar, ontfermd,  
omdat Hij zijn barmhartigheid indachtig was.  
Zoals Hij tot onze Vaderen sprak,  
tot Abraham en zijn nakomelingen in eeuwigheid.

Eer aan de Vader, en de Zoon,  
en de Heilige Geest.  
Zoals het was in het begin,  
en nu, en altijd,  
en in de eeuwen der eeuwen.  
Amen.



Philippe Herreweghe © Mirjam Devriendt

muzikale leiding  
**Philippe Herreweghe**

KOOR COLLEGIUM VOCALE GENT

sopraan  
**Dorothee Miels** (Cantus) \*  
**Magdalena Podkościelna**  
**Dominique Verkinderen**  
**Barbora Kabátková** (Sextus) \*  
**Katja Kunze**  
**Chiyuki Okamura**

contratenor  
**Benedict Hymas** (Altus I) \*  
**Alexander Schneider**  
**William Knight** (Altus II) \*  
**Bart Uvyn**

tenor  
**Reinoud Van Mechelen** (Tenor) \*  
**Stephan Gähler**  
**Vincent Lesage**  
**Samuel Boden** (Quintus) \*  
**Johannes Gaubitz**  
**Sören Richter**

bas  
**Peter Kooij** (Bassus I) \*  
**Robert van der Vinne**  
**Bart Vandewege**  
**Wolf Matthias Friedrich** (Bassus II) \*  
**Matthias Lutze**  
**Felix Rumpf**

\* solist

ORKEST COLLEGIUM VOCALE GENT

viool  
**Sophie Gent**  
**Veronika Skuplik**

viola da gamba  
**Irene Klein**  
**Thomas Baeté**  
**Liam Fennelly**  
**Romina Lischka**

altviool  
**Matthias Müller**

tiorbo  
**Matthias Spaeter**  
**Thomas Boysen**

orgel  
**Kris Verhelst**

trombone  
**Simen Van Mechelen**  
**Claire McIntyre**  
**Joost Swinkels**

cornetto  
**Bruce Dickey**  
**Andrea Ingisciano**

## Collegium Vocale Gent

Collegium Vocale Gent werd opgericht in 1970, op initiatief van Philippe Herreweghe en enkele bevriende studenten. Het ensemble paste als één van de eerste de nieuwe inzichten inzake de uitvoering van barokmuziek toe op de vocale muziek. Deze authentieke, tekstgerichte en retorische aanpak zorgde voor een transparant klankidoom waardoor het ensemble in nauwelijks enkele jaren tijd wereldfaam verwierf en te gast was op alle belangrijke podia en muziekfestivals van Europa, de Verenigde Staten, Rusland, Zuid-Amerika, Japan, Hong-Kong en Australië. Sinds 2017 organiseert het ensemble in het Italiaanse Toscane een eigen zomerfestival: Collegium Vocale Crete Senesi. Collegium Vocale Gent is uitgegroeid tot een uiterst flexibel ensemble met een ruim repertoire uit verschillende stijlperiodes. Voor elk project wordt een geoptimaliseerde bezetting bijeengebracht. Muziek uit de renaissance wordt uitgevoerd door een solistisch ensemble. De Duitse barokmuziek, en meer specifiek de vocale werken van J.S. Bach, waren en blijven een kroondomein. Collegium Vocale Gent brengt deze muziek bij voorkeur met een klein ensemble, waarin de zangers zowel de koor- als solopartijen voor hun rekening nemen. Collegium Vocale Gent legt zich ook toe op het klassieke, romantische en hedendaagse oratoriumrepertoire, uitgevoerd in een symfonische bezetting tot 80 zangers. Tenslotte verleent het ensemble zijn medewerking aan verschillende muziektheatervoorstellingen. Voor de realisatie van deze projecten werkt het Collegium

Vocale Gent samen met diverse historisch geïnformeerde ensembles zoals het eigen barokorkest van Collegium Vocale Gent, het Orchestre des Champs-Élysées, het Freiburger Barockorchester of de Akademie für Alte Musik Berlin. Ook met vooraanstaande symfonische orkesten zoals het Antwerp Symphony Orchestra, het Budapest Festival Orchestra of het Koninklijk Concertgebouworkest worden projecten opgezet. Collegium Vocale Gent bouwde een omvangrijke discografie op met meer dan 100 opnames, voornamelijk bij de labels Harmonia Mundi France en Virgin Classics maar sinds 2010 ook op bij Phi, Herreweghes eigen label onder de vleugels van Outhere Music. Het Collegium Vocale Gent geniet de steun van de Vlaamse Gemeenschap, de stad Gent en de Nationale Loterij.

**collegiumvocale.com**

## Philippe Herreweghe

Philippe Herreweghe werd geboren in Gent en combineerde er zijn universitaire studies met een opleiding aan het conservatorium, waar hij piano volgde bij Marcel Gazelle. In ontplooiende hij zich als dirigent en in 1970 initieerde hij de oprichting van het Collegium Vocale Gent. Al gauw werd Herreweghes levendige, authentieke en retorische aanpak van de barokmuziek alom geprezen. In 1977 richtte hij in Parijs het ensemble La Chapelle Royale op, waarmee hij de muziek van de Franse Gouden Eeuw ten uitvoer bracht. Van 1982 tot 2002 was Philippe Herreweghe artistiek directeur van de Académies Musicales de Saintes. In die periode creëerde hij verschillende ensembles die een adequate en gedegen lezing

nastreefden van een repertoire lopende van de renaissance tot heden. Steeds op zoek naar muzikale uitdagingen is Philippe Herreweghe sinds enige tijd erg actief in het grote symfonische repertoire van Beethoven tot Stravinsky. Sinds 1997 engageert hij zich als hoofdirigent van het Antwerp Symphony Orchestra (voorheen de Filharmonie). Bovendien is hij een veelgevraagd gastdirigent van orkesten zoals het Concertgebouworkest Amsterdam, het Gewandhausorchester Leipzig, het Sinfonieorchester Frankfurt, het Mahler Chamber Orchestra, het Rotterdams Philharmonisch Orkest of het Tonhalle Orchester Zürich. Met al deze ensembles bouwde Philippe Herreweghe in de loop der jaren bij de labels Harmonia Mundi France, Virgin Classics en PentaTone een uitgebreide discografie op met meer dan 100 opnamen. Hoogtepunten zijn ondermeer de 'Lagime di San Pietro' van Lassus, de 'Matthäus-Passion' van Bach, de integrale symfonieën van Beethoven en Schumann, Mahlers liedcyclus 'Des Knaben Wunderhorn' en Bruckners Vijfde Symfonie. Philippe Herreweghe ontving talloze onderscheidingen en is o.a. Officier des Arts et Lettres, Doctor honoris causa aan de KU Leuven en de Universiteit Gent en Chevalier de la Légion d'Honneur.

**collegiumvocale.com**

## Dorothee Miels

Dorothee Miels is een van de meest toonaangevende vertolkers van zeventiende- en achttiende-eeuwse muziek. Publiek en critici roemen haar voor haar unieke timbre en haar doorleefde rollen. Haar vlekkeloze

techniek en de haast etherische helderheid van haar stem maken haar ook geknipt voor het zingen van hedendaags werk van componisten als Beat Furrer, Gérard Grisey, Hans Werner Henze en Pierre Boulez. Miels deelt geregeld het podium met Collegium Vocale Gent, Bach Collegium Japan, de Nederlandse Bachvereniging, Freiburger Barockorchester, RIAS Kammerchor, Orkest van de Achttiende Eeuw, L'Orfeo Barockorchester, Lautten Compagny en Klangforum Wien onder leiding van maestro's als Stefan Asbury, Ivor Bolton, Frans Brüggen, Philippe Herreweghe, Wolfgang Katschner, Gustav Leonhardt, Andreas Sperring, Christoph Sperring, Stephen Stubbs, Masaaki Suzuki en Jos van Veldhoven. Op internationale festivals - waaronder het Leipzig Bach Festival, het Suntory Music Foundation Summer Festival in Japan, Boston Early Music Festival en Musikfest Bremen - is Dorothee Miels een graag geziene gast. Tot de highlights van seizoen 2017-2018 behoren voor Miels optredens met het RIAS Kammerchor, met het Ensemble Pygmalion en op het Heinrich Schütz Musikfest. In november 2017 vertolkt ze de titelrol in Händels 'Almira' met de Boston Early Music Festival Opera. In het voorjaar van 2018 brengt ze werk van Buxtehude met The English Concert in de Londense Wigmore Hall. Met Collegium Vocale Gent en Sächsische Staatskapelle Dresden doet ze ook de Salzburger Osterfestspiele aan. Miels' discografie met bekroonde en bejubelde opnames geeft een mooi overzicht van haar artistieke verwezenlijkingen. Recente releases als 'In Darkness Let

me Dwell' en 'Loves Madness' konden op veel bijval rekenen. Ook haar Telemann-album 'Die Hoffnung des Wiedersehens' met L'Orfeo Barockorchester en haar platen met fluitist Stefan Temmingh waren telkens een schot in de roos. Daarnaast doceert Miels sinds 2016 zang aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag.

[www.kdschmid.de/artistdetail/items/dorothee-miels.html](http://www.kdschmid.de/artistdetail/items/dorothee-miels.html)

### **Barbora Kabátková**

Barbora Kabátková is al van kindsbeen af doordrongen van muziek. Ze startte op jonge leeftijd met piano en zang en werd in 1995 lid van het Prague Philharmonic Children's Choir. Met dit koor zong ze op meer dan 300 concerten, in talloze opera's in het National Theatre en de Staatsopera van Praag, op cd-opnames en tijdens internationale tournees in prestigieuze zalen als Carnegie Hall, New York en het National Theatre van Kuala Lumpur. Na haar middelbare school studeerde Barbora koördirectie en kerkmuziek aan de universiteit in Praag. Daarna volgde een verdere specialisatie in gregoriaanse gezangen bij David Eben. Sinds 2009 doceert Kabátková zelf gregoriaanse zang en polyfonie aan haar alma mater. Ze is erg actief in onderzoek naar de Tsjechische traditie in haar expertisedomein en maakt deel uit van het Fontes Cantus Bohemiae research team. Barbora is eveneens artistiek directeur van het Tiburtina Ensemble en bespeelt ook de middel-eeuwse en dertiensnarige harp. Kabátková treedt regelmatig op als soliste met toonaangevende Tsjechische en Europese ensembles,

waaronder Collegium 1704, Collegium Marianum, Musica Florea, Collegium Vocale Gent, Douce Mémoire, Berg Orchestra en Ostravská banda. Daarnaast is ze lid van de vocale ensembles Collegium Vocale 1704 en Cappella Mariana. Met zangeres en harpiste Hana Blažíková, klavecbiniste Monika Knoblochová en organiste Eva Bublová werkt ze zeer vaak samen. Barbora was te gast op vele prestigieuze festivals in Tsjechië en de rest van Europa en schitterde met rollen in Monteverdi's 'Orfeo' en Vivaldi's 'Argippo' meermaals op de operascène van het National Theatre in Praag.

### **Benedict Hymas**

De Engelse tenor Benedict Hymas behaalde in 2008 een muziekdiploma aan King's College, Londen. Sinds zijn afstuderen is hij een veelgevraagd tenor en haute-contre. Hij werkte reeds samen met de beste vocale ensembles van het Verenigd Koninkrijk en ensembles in België, Nederland en de Verenigde Staten, waaronder het Gabrieli Consort, de Tallis Scholars, Polyphony, Tenebrae en London Voices. Hymas is ook lid van het twaalfstemmige ensemble Stile Antico, waarmee hij intussen 7 albums opnam. Een van die platen werd in 2012 bekroond met een Gramophone Award. In 2014 nam Hymas de plaats van Paul Phoenix over in het acapella koor The King's Singers. Zijn vuurdoop was een concert in Mayfield, waarna een tournee door Europa en de Verenigde Staten volgde. Ook als solist kan Hymas reeds een mooi palmares voorleggen. Hij werkte samen met dirigenten Eric Whitacre, Paul McCreesh en Stephen Layton en

wordt vaak gevraagd voor de rol van evangelist in Bachs passies. Purcells 'Fairy Queen', Brittens 'Serenade' en Pärt's 'Passio' behoren eveneens tot zijn standaardrepertoire. Daarnaast is Hymas een begenadigd pianist.

### **William Knight**

William Knight startte zijn muzikale carrière als koorzanger in de Londense St. Paul's Cathedral. Hij volgde een muziekopleiding aan de University of York, waar hij ook Tenor Choral Scholar was in York Minster. Tegenwoordig wordt de freelance tenor overal in Europa gevraagd. Knight is een vast lid van het Nederlands Kamerkoor en stichtend lid van The Windsor Consort. Ook bij Collegium Vocale Gent, Cappella Amsterdam, het Nederlands Radiokoor, Egidius Kwartet, The Sixteen, Gabrieli Consort, BBC Singers, Chapelle du Roi, het Brabant Ensemble en Capilla Cayrasco is hij regelmatig te horen. Als operazanger werkte hij samen met De Nationale Opera in Amsterdam voor 'Faust', met Glyndebourne voor 'Hippolyte et Aricie', met Opera Holland Park voor 'Le Nozze di Figaro' en 'La Rondine' en met Grange Park Opera voor 'Madame Butterfly' en 'Idomeneo'. Als solist zingt Knight heel vaak Bach, en dan vooral de rol van evangelist in de passies. Met het Brabant Koor zong hij 'Carmina Burana' in het Eindhoven Muziekgebouw, met het Nieuw Bach Ensemble bracht hij Bachs 'Johannes-Passion' en met het Nederlands Kamerkoor voerde hij Händels 'Israel in Egypt' uit. Zijn samenwerking met Collegium Vocale Gent en Philippe Herreweghe voor Monteverdi's 'Mariaspers' voeren hem doorheen

Europa en Rusland. Als componist specialiseert William Knight zich in koormuziek gecomponeerd vanuit het standpunt van de zanger. Het Nederlands Kamerkoor, de Utrechtse Studenten Cantorij, Kamerkoor Next, het Ronsard Trio en The Windsor Consort creëerden reeds enkele van Knights werken.

[www.williamknight-tenor.com](http://www.williamknight-tenor.com)

### **Samuel Boden**

De Britse tenor Samuel Boden begon zijn muzikale carrière oorspronkelijk als dirigent alvorens een zangopleiding te volgen bij John Wakefield aan het Trinity Laban Conservatoire. Sindsdien werkte hij zowel in het Verenigd Koninkrijk als ver daarbuiten met vooraanstaande ensembles als Ex Cathedra, Gabrieli Consort, The Sixteen en The Orchestra of the Age of Enlightenment. Boden is beslagen in een breed palet van genres en stijlen, gaande van liederen uit het Elizabethaanse tijdperk over opera tot Bernsteins 'West Side Story'. Dat Boden uitblinkt als zanger, bewijst zijn gedgevulde prijzenkast, waarin o.a. de Ricordi Opera Prize en de Derek Butler London Prize prijken. Boden is vaak op de operascène te vinden, bijvoorbeeld voor 'The Fairy Queen' in Theater St Gallen en Glyndebourne, voor 'The Return of Ulysses' in The English National Opera en de Young Vic of voor de titelrol in Cavalli's 'L'Ormino' voor de Royal Opera. Zijn liefde voor talen, en in het bijzonder voor het Frans, inspireerde Boden tot het verkennen van de Franse barokmuziek. Als hoge tenor waagt hij zich hier aan het haute-contre-repertoire, met titelrollen in Charpentiers 'Actéon' voor Opéra de Dijon en in 'Hippolyte



et Aricie' met het Ensemble Pygmalion. Als solist trad Boden op met maestro's als Gardiner, Kraemer en Herreweghe en gerenommeerde orkesten en ensembles als BBC Symphony Orchestra, Hallé Orchestra, Bilbao Symphony Orchestra, The Monteverdi Choir, Le Concert d'Astrée en Collegium Vocale Gent. Bodens discografie omvat opnames van werk van Monteverdi, Charpentier, Purcell, Rameau en Bach. In de nabije toekomst staan samenwerkingen met Les Arts Florissants (Händel), Rotterdam Philharmonisch (Bach) en Royal Opera, Covent Garden en De Nationale Opera (wereldpremières) op het programma.

**[www.samuelboden.com](http://www.samuelboden.com)**

### **Reinoud Van Mechelen**

Reinoud Van Mechelen behaalde in 2012 zijn masterdiploma aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel in de klas van Dina Grossberger. Reeds in 2007 liet hij zich opmerken in het kader van de Académie Baroque Européenne d'Ambonay onder leiding van Hervé Niquet. In 2011 maakte hij deel uit van Le Jardin des Voix, de academie voor jonge solisten van Les Arts Florissants onder leiding van William Christie en Paul Agnew. Sindsdien was hij als solist met hen te beluisteren tijdens de Festivals van Aix-en-Provence en Edinburgh, in het kasteel van Versailles, het Lincoln Center en de Brooklyn Academy of Music in New York, het Bolsjojtheater te Moskou, de Royal Albert Hall en het Barbican Center in Londen, het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel, het Théâtre du Capitole in Toulouse, en de Philharmonie en de Opéra Comique in Parijs. Reinoud Van Mechelen treedt

regelmatig op met verschillende grote barokensembles, waaronder Collegium Vocale, Le Concert Spirituel, La Petite Bande, Les Talens Lyriques, Pygmalion, Le Poème Harmonique, Il Gardellino, Insula Orchestra, L'Arpeggiata, Ludus Modalis, B'Rock, Ricercar Consort, Capriccio Stravagante, Scherzi Musicali en het European Union Baroque Orchestra. Van Mechelen nam ondermeer de rol van evangelist in de 'Johannes-Passion' van J.S. Bach voor zijn rekening, en leverde solistische bijdragen aan het 'Te Deum' van Charpentier, het 'Magnificat' van C.P.E. Bach en het 'Requiem' van Mozart. Op de operascène was hij onder andere te zien als Orphée in 'La Descente d'Orphée aux Enfers' van Charpentier, als Lidio in 'Egisto van Cavalli' en als Daphnis in 'Daphnis et Eglé' van Rameau. In 2014 werd hij in het Théâtre des Champs-Élysées in Parijs opgemerkt als l'Athlète in 'Castor & Pollux' van Rameau. In 2015 zong hij in de opera van Bordeaux de titelrol in Rameau's 'Dardanus'.

**[www.reinoudvanmechelen.be](http://www.reinoudvanmechelen.be)**

### **Peter Kooij**

Peter Kooij begon op zesjarige leeftijd met zingen in het koor van zijn vader. Als jongenssopraan maakte hij reeds vele radio-, tv- en plaatopnames. Na zijn viool- en zangstudie aan het Utrechts Conservatorium behaalde hij het diploma zang aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam, waar hij bij Max van Egmond studeerde. Sindsdien brachten zijn vele concertreizen hem naar de belangrijkste muziekcentra in de hele wereld zoals het Concertgebouw Amsterdam, Musikverein Wien, Carnegie Hall New

York, Royal Albert Hall Londen, Teatro Colón Buenos Aires, Berliner en Kölner Philharmonie, Palais Garnier Parijs, Suntory en Casals Hall Tokio. Hij zong er onder de baton van ondermeer Philippe Herreweghe, Ton Koopman, Frans Brüggen, Gustav Leonhardt, René Jacobs, Sigiswald Kuijken, Roger Norrington en Iván Fisher. Kooij werkte mee aan meer dan 150 cd's voor Philips, Sony en Virgin Classics, Harmonia Mundi, Erato, EMI en BIS. Dit laatste label nodigde hem uit voor een opname van alle cantates, passies en verdere belangrijke vocale werken van J.S. Bach met het Bach Collegium Japan onder leiding van Masaaki Suzuki. Naast zijn concertpraktijk is Peter Kooij artistiek adviseur van het Ensemble Vocal Européen. Van 1991 tot 2000 was hij docent aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Van 1995 tot 1998 gaf hij les aan de Musikhochschule in Hannover. Kooij is als docent verbonden aan de Tokyo University of Fine Arts and Music (sinds 2000), het Koninklijk Conservatorium in Den Haag (sinds 2005) en de Hochschule für Künste in Bremen (sinds 2013). Verder geeft hij regelmatig masterclasses in Duitsland, Frankrijk, Portugal, Spanje, België, Finland en Japan. De stad Leipzig honoreerde Peter Kooij in 2016 met de Bach-medaille.

**[www.peterkooij.de](http://www.peterkooij.de)**

### **Wolf Matthias Friedrich**

Wolf Matthias Friedrich bouwde een uitstekende reputatie op als zanger van barokmuziek en als lid van ensembles als Musica Fiata en Cantus Cölln. Dankzij zijn grote bereik

is Friedrich een meester in het brengen van uitdagende aria's uit opera's van Händel. Van 2008 tot 2010 vertolkte hij Zoroastro in Händels 'Orlando' op het Göttingen Händel Festival, in Drottningholms Slottsteater, in de Komische Oper Berlin en op festivals als Ravinia, Mostly Mozart en Tanglewood. Zijn muzikale verfijning en acteerkunsten maken Friedrich evenwel ook geknipt voor de opera's van Mozart. Hij was Publio in 'La Clemenza di Tito' in de Opera van Praag tijdens het seizoen 2006-2007 en Osmin in 'Die Entführung aus dem Serail' in de opera van Keulen in 2010. Wolf Matthias beheerst ook het moderne en romantische repertoire. Hij werkte reeds met Kurt Masur, Fabio Luisi, Alessandro De Marchi, Roy Goodman en Rudolf Lutz. Zijn interpretatie van Hans Sachs in Wagners 'Meistersinger' onder de baton van David Timm werd in de Leipziger Volkszeitung bewierookt als "expressief, soepel en vol komische gevatheid". Hij bracht ook de première van Shih's 'Vatermord'. Friedrichs opnames illustreren zijn muzikale diversiteit en stilistische inzichten. Hij bracht ondermeer Schuberts 'Schwanengesang', Händels 'Acis and Galatea' en 'Treasures from Uppsala' met Les Cornets Noirs uit.

**[www.wolfmatthiasfriedrich.de](http://www.wolfmatthiasfriedrich.de)**

Binnenkort in deSingel

**Marie-Nicole Lemieux** contralto  
**& Roger Vignoles** piano  
Baudelaire & Goethe

liederen van

**Fauré, Chausson, Debussy, Duparc, Schubert, Schumann en Wolf**

do 26 okt 2017 / 20 uur / Blauwe zaal  
€ 25, € 20 (basis) / € 20, € 15 (-25/65+) / € 8 (-19 jaar)

gratis inleiding Adeline Boeckert  
19.15 uur / Blauwe foyer

www.desingel.be  
T +32 (0)3 248 28 28  
Desguinlei 25  
B-2018 Antwerpen



deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid



Vlaamse  
overheid



Provincie  
Antwerpen



mediasponsors



Knack

dS  
De  
Standaard

